Redactor: Diana CRUPENSCHI
Tehnoredactare şi copertă: Constantin NIŢĂ
Ilustraţii: fragmente din picturile lui Maurice Utrillo
Nina Berberova.
Le laquais et la putain.
Copyright ACTES SUD, 1986
Copyright pentru versiunea în limba română:
Univers, 2004
Str. Ionel Perlea, nr. 8, sectorl, Bucureşti e-mail universme.ro
NINA BERBEROVA
Lacheul şi târfa
Traducere Cristina Nicolau
UNIVERS Bucureşti 2004

Era fiica unui funcţionar din Petersburg care ajunsese consilier civil – un om suspicios, bolnăvicios, adesea nemulţumit, cu faţa prelungă, îngustă. Mama ei semăna atât de mult cu nevestele de funcţionari din Petersburg, încât, după ce a murit, Tania, care avea cincisprezece ani, abia dacă o mai distingea în amintire, printre celelalte femei care le treceau pragul, care o ciupeau de bărbie şi care vorbeau despre gospodărie, despre magazine şi despre comitete de binefacere, gesticulând cu afectare cu lornietele.

A fost adusă în casă o guvernantă, dar nu se acomodase cu niciun chip, neputând să o ţină în frâu pe sora cea mare, Lila, pe care un candidat la Şcoala Navală o aştepta în fiecare zi la ieşirea din liceu. Tania şi Lila o învăţară să bea vin de Madera, să spună obscenităţi, şi o convinseră că locatarul de dedesubt era iremediabil îndrăgostit de ea. Într-o zi, pe furiş, când nu era nimeni acasă, guvernanta îşi luă bagajele, le încarcă într-o trăsură şi plecă, lăsându-i Stăpânului un bilet în care scria că „nu mai putea îndura”.

Era cu un an înaintea revoluţiei. Tatăl fu mutat în Siberia şi toate patru se stabiliră la Irkutk. A patra era Ella Martinovna, fosta guvernantă a mamei, o femeie uscăţivă, cu ochii odinioară libidinoşi, iar acum obosiţi. Dulapurile, pianul cu coadă, două reproduceri după Şişkin şi covoarele franţuzeşti fuseră de asemenea luate. Şi la Irskutk, într-un imens apartament de serviciu, viaţa îşi continuă cursul ei dezordonat, printre noile cunoştinţe şi plăceri.

Ella Martinovna era ca un scut pentru stăpân. Cu toate acestea,

el avu foarte repede o aventură cu soţia guvernatorului adjunct – nu chiar o aventură, mai mult o legătură agitată, interminabilă. Soţia guvernatorului adjunct, în vârstă şi grasă, şi cavalerul ordinului lui Stanislas se întâlneau pe aleile lăturalnice ale parcului, sau în afara oraşului, la marginea deşertului Angara. Uneori alegeau o seară cu lună plină şi, dacă nu era umezeală, se aşezau pe iarbă sau pe un buştean. Voiau să pară tineri, ca în romanele lui Maupassant, voiau să pară uimiţi unul de altul, dar redingota lui şi lornieta ei erau de râsul întregului oraş.

— 7

În tot acest timp, într-un restaurant plin de fum, unde se serveau frigărui, unde se auzea *zurna*, unde un cerchez fără frunte, cu o talie de viespe dansa *lezghinca* contorsionându-se, Lila, picior peste picior (şi în dreapta un armean cu care se cunoştea o strângea bine) fuma, pufăind în aerul şi aşa viciat, clipind din ochi, ridicând puţin degetul mic de pe pahar, apoi strecurându-se la toaletă pentru a-şi contura din nou ochii, pentru a se parfuma.

Pe parcursul acestor seri, Tania, tristă, rămase acasă şi se tot gândea. Se întreba ce ar putea născoci? Ce-o să se aleagă de ea? Adevărata viaţă era pe punctul de a începe, trebuia să se pregătească pentru ea, să nu piardă ocaziile, să nu facă un pas greşit. Să se mărite cât mai curând posibil? Să devină divă de operetă? Sau scriitoare, să povestească istoria sufletului său? Ella Martinovna îi dădea în cărţi, umezindu-şi cu limba degetul lung şi noduros şi-i spunea mereu acelaşi lucru: cineva îi dorea răul, o invidia, îi punea obstacole în cale, dar, cu toate acestea, ea va învinge şi va fi cerută în căsătorie de un bărbat bogat cu părul închis la culoare. A

Ilq

Şi din nou plecarea. De data aceasta fără dulapuri şi fără tablourile de Şikşin. Plecarea spre Japonia pentru a fugi. De cine să fugă? Printre alţii, de soţia guvernatorului adjunct, dar mai ales de bolşevici. Cei care plecau coseau bancnote ţariste în corsete, şi Tania îşi pune unul, Lila unul şi Ella Martinovna unul. Cu corsete gemând de bancnote şi cu redingota lungă atârnând într-o parte, din nou toţi patru, ca o familie unită care nu putea trăi separată, plecară spre Nagasaki, fugeau. Pe un pachebot mare, Lila, înconjurată de ciripitul amabil al japonezilor, vomită sânge. Fu nevoită să coboare în cabină şi

să se întindă. Şi târziu în noapte, pe punte, printre baloturi şi pachete, Tania, înghesuită în bastingaj de un inginer mai în vârstă care o îmbrăţişează, înţelege pe dată: că fără Lila totul este de o mie de ori mai vesel, mai uşor, mai liber, că fără Lila este şi ea plăcută de toţi. Că alături de Lila nu poate trăi cu adevărat.

Lila era frumoasă, dar de la sosirea în Japonia, Tania observase că vioiciunea ei, falsa distincţie încep să pălească, şi chiar chipul ei bine proporţionat, palid şi prelung, devine auster şi plictisit. Dimineaţa Lila se ruga îndelung, în medalionul ei purtând chipul ţarului. Iar spre primăvară, declinul devenise vizibil: nu-şi mai făcea rochii, nu se mai lăsa sărutată, îşi aranja părul pe ceafă într-un coc rigid şi spunea că toată viaţa ei de rugăciune nu va ajunge să obţină salvarea Rusiei. Te felicit! îi spuse sora ei.

Tania avea dinţi mici, rari şi o piele plăcută, deosebit de plăcută – chiar adolescentă fiind, nu avea nici cea mai mică părticică de piele uscată. Sub ochii mici cu pleoape grele, avea pistrui. Nasul îl avea gros şi ovalul feţei neregulat. Nu prea înaltă, cu pieptul mare, avea mâini puternice şi mergea pieziş. Ei, dar după câteva luni, bărbaţii care gravitau în jurul ei şi care vorbeau între ei fără ocolişuri, spun că ea are, atunci când e sărutată, un mod aparte de a-şi undui corpul, şi că nimeni nu se mai uita la Lila, despre care se dusese vestea că va împlini treizeci de ani. e

l „e.

fi Or, printre aceşti bărbaţi care de la câteva zâmbete ajungeau la povestiri nostime, mâncau mult, cântau romanţe şi o strângeau pe Tania în braţe, se afla un anume Alexei Ivanovici, care îşi propusese să intre în serviciul de informaţii – cunoştea japoneza – şi pentru moment era angajat într-o bancă niponă, un bărbat frumos, cu ochi mari aproape albaştri, cu o mică mustaţă neagră, ridicolă, parcă desenată. Venea şi pleca în compania altora. Într-o zi, Ella Martinovna spuse că regele de treflă îi mărturisise, pe scară, regelui de romb că Taniuşca este fermecătoare, dar că în realitate el este îndrăgostit de Lila. Şi era adevărat că Alexei Ivanovici îşi imaginase, Dumnezeu ştie de ce, că tânăra zărită doar de două ori pe culoar, cu cocul ei rigid şi tenul maladiv, era tocmai imaginea cerească, a cărei întruchi

10

pare o aşteptase toată viaţa. A doua zi, după ce-şi pudră nasul

cartilaginos, Lila se alătură invitaţilor, purtând la gât un medalion din porţelan în formă de pasăre, întorcea capul, îşi frângea mâinile lungi, cu vine evidente, tuşi într-un mod semnificativ, iar o lună mai târziu Alexei Ivanovici o cerea în căsătorie.

Pentru prima oară Tania se simţi părăsită. Nu mai dormea noaptea, cu mâinile strângând cadrul patului, arcuindu-şi corpul până nu-l mai simţea. I se părea de neconceput, de necrezut ca un bărbat să

O prefere pe Lila. Nu putea să spună dacă îi plăcea Alexei Ivanovici, dar era singurul dintre cei care veneau pe la ei, care nu încerca să o sărute, să o pipăie, să îi vorbească obscen, care, într-un cuvânt, nu-i dădea nicio atenţie. Numai gândul că un bărbat nu a luat-o în seamă, că viaţa ei a început cu un eşec.

I se părea greu de acceptat. Mustăcioara neagră, privirea fixă deveniră pentru ea o ispită neaşteptată.

Se duse la el acasă, într-o duminică, pe la opt dimineaţa. El tocmai se îmbrăcase, mergea desculţ prin cameră (mai târziu îşi va da seama că avea acest obicei).

— Sunt foarte fericit, Tatiana Arkadievna. Sunt flatat. Cărui motiv îi datorez această bucurie? zise el zâmbind, şi cu mâinile lui mari, albe, îi aduse mai aproape un fotoliu.

Ea purta o haină şi pălărioară din blană şi se uita cu uimire la picioarele lui curate şi goale.

— Am venit din cauza unui pariu, zise ea, neştiind cum să înceapă şi clănţănind din dinţi. Am făcut un pariu cu mine însumi.

El izbucni în râs.

— Cu mine însămi… repetă el fără să observe că ea era tulburată.

— Uitaţi-vă, zise ea dintr-odată cu o voce stinsă, şi îşi desfăcu haina.

Ciorapii se terminau cu jartiere late din satin (cumpărate în ajun), deasupra, un chilot din batist cu volane mototolite era susţinut de şnururi, şi altceva nu mai era pe ea; pielea ei plăcută, extraordinar de plăcută avea un reflex albăstrui, sfârcurile şi umbra de sub sâni aveau o tentă portocalie. Rămase câteva clipe nemişcată, cu picioarele strânse, un ciorap mai sus decât celălalt. Şi deodată făcu un gest… Nu-şi mai amintea de unde-l ştia – fără îndoială din cărţile lui Maupassant, sau de la Krinitki, sau poate de la un autor anonim al

vreunui roman citit pe nerăsuflate la Petersburg. Dar esenţa venea de la ea. Prin ţipete şi încordarea corpului ei îşi manifesta în faţa lui Alexei Ivanovici pasiunea pe care o învăţase în visele sale.

Alexei Ivanovici avusese mereu impresia că în viaţă trebuie să fii precaut şi să te uiţi pe unde

12

mergi – ca să nu cazi în vreo cursă. Moartea era o cursă, şi tot ce era neprevăzut, ameninţător, era o cursă – revoluţia i se părea o prăpastie care îi înghiţise pe tatăl şi pe fratele lui Alexei Ivanovici şi pe care el o ocolise.

!

Încă din dimineaţa următoare, pasiunea pentru Tania i s-a părut a fi ca o groapă înfricoşătoare în care el căzuse cu zgomot şi groază, cu picioarele goale, faţa transfigurată, cămaşa sfâşiată, căzând în genunchi, lovindu-se cu capul, dureros, de ceva ascuţit, după care durerea, furia, fericirea aproape că îl făcuseră să-şi piardă cunoştinţa. O săptămână mai târziu îşi recăpăta vioiciunea, surâsul, strălucirea ochilor. Se căsători cu Tania şi o luă cu sine la Shanghai – el era slăbit, cu o faţă răvăşită, trasă, cu un tremur în corp.

Ea era mulţumită de soţul ei şi de faptul că se afla la Shanghai, că plecase de acasă. Cei nouă ani alături de Alexei Ivanovici – timp în care ea avusese o aventură de scurtă durată cu un american, o legătură tristă cu un rus însurat, i se născuse o fetiţă moartă şi se dusese o dată să-şi vadă tatăl – se scurseră în linişte, căci ea nu se gândea la prezent, ci doar la viitor. Iată de ce anii aceştia nu au însemnat nimic anume, în Japonia nimic nu-i amintea de tinereţe. Tatăl său era paralizat, Lila era translatoare

13

la un birou de export, îmbătrânise, se urâţise. Ella Martinovna murise. Pe la sfârşitul celui de-al nouălea an, Taniei îi veni ideea să meargă la Paris, unde mergea multă lume, Alexei Ivanovici a fost de acord – de altfel el voia mai tot timpiji ceea ce ea voia. Se gândi la toate, i se părea bine, în fond (ceea ce îi cerea un mare efort) şi îşi părăsi locul de muncă. Şi, iată-i plecaţi – în căutarea fericirii – cum spunea Tania, cumpănind şansele, imaginându-şi viitorul. Dar nu putea să-şi imagineze prea clar fericirea, fericirea ei în mod special, a lui Alexei Ivanovici – fericirea lor pariziană.

Principalul atu pe care Alexei Ivanovici spera să-l aibă la Paris era acela că ştia limba japoneză. Credea că acest lucru va fi de mare interes pentru anumite persoane. Numai că, patru luni mai târziu, când banii au început să lipsească, când nu avea nimic de lucru, doar probleme cu viza, cu paşapoartele şi cu limba franceză pe care niciunul dintre ei nu o cunoştea, Alexei Ivanovici începu să facă crize în timpul cărora spărgea tot ce găsea în jur, înjura într-un mod barbar şi îşi pierdu complet somnul, în timpul insomniilor mergea desculţ prin camera de hotel în care locuiau acum, iar Tania se tânguia. Cu ocazia unei vizite la nişte rude mai îndepărtate (stăpânul era preot, odinioară husar), el făcu ultima criză.

14

d i l!

Ljujjj-yjJ

Era undeva la periferie, casa se afla într-un loc înclinat şi umed, prin fereastra deschisă intrau musculiţe atrase de lampă, îşi pârleau aripile şi cădeau în chiseaua cu dulceaţă. Totul aducea aminte de Rusia: un samovar din aramă era pus la capătul mesei, în care se turna apă dintr-un fierbător aflat pe aragaz. Matiuşca1 cu unghii roşii şi cu părul alb spunea o poveste despre persoane de rang pe care nu le cunoşteau, invitaţii beau ceai, iar pe farfurie nu mai rămăsese decât o bucată de tartă cu mere.

Şi deodată, Alexei Ivanovici o întrerupse pe gazdă spunându-i, cu o voce puternică şi smiorcăită, că îi era prea cald.

— Mergeţi la fereastră, zise preotul, fost husar, aerul de seară vă va înviora corpul obosit.

Dar Alexei Ivanovici tresări şi strigă că în niciun caz nu se va lăsa atras aproape de fereastră, că ştia ce înseamnă ferestrele: căderea în gol. Ceilalţi îl priveau uimiţi. Dar într-o secundă el îşi smulsese haina de pe el, pantalonii, îşi scosese un pantof când au reuşit să pună mâna pe el. Privind în jur cu ochii limpezi, îmbrăcat în alb cum era, cu mustăcioara sa neagră şi ridicolă, el deveni din nou simpatic şi zâmbitor. Totuşi, ceva mai târziu începu să se zbată atât de tare încât trebuiră să cheme o ambulanţă şi două infirmiere se aruncară asupra lui, îl doborâră

1 Se spune *batiuşca* preotului ortodox şi *matiuşca*, soţiei sale.

16

la pământ şi îl luară târâş de-a lungul aleii pe când el delira, urla, spunând cuvinte de neînţeles.

Câteva zile mai târziu, umflat de loviturile primite, cu părul pe jumătate albit, cu dinţii din faţă sparţi, el muri la spital, în secţia de nebuni furioşi. Şi astfel, Tania se trezi singură la Paris, într-o cameră dintr-un hotel jalnic, unde venise să caute fericirea.

Se trezi singură. O nouă zi începea, cenuşie ca însăşi existenţa ei. Numai că Tania nu dorea astfel de zile, nici astfel de nopţi, lungi, lipsite de viaţă, când calculele îi ocupau mintea – câţi bani îi rămân şi ce poate cumpăra cu ei, unde ar putea găsi un bărbat pe seama căruia să trăiască, care să se gândească la toate, care să plătească tot, care să-i facă daruri, un admirator aşa cum poate avea orice femeie, cum s-a întâmplat cu două prietene din Petersburg, pe care le reîntâlnise aici. Cum începea o nouă zi, Tania pleca să colinde magazinele, fără să cumpere aproape nimic, dar alegând totuşi, cântărind în minte preţul, scotocind în raioanele de ciorapi şi mănuşi, economisind bani şi visând să se îmbrace în mătase sau în blană. Muta dintr-un loc în altul maldărele de dantelă, lăsa să-i curgă nasturii printre degete, mai tot timpul nehotărâtă, temându-se să nu cumpere ceea ce nu îi trebuia de fapt, şi continuând să poarte aceeaşi blană de vulpe roşcată, jerpelită, care îi atârna pe umăr şi pălăria neagră, prăfuită, împodobită cu o floare neagră, care să arate că purta doliu. Avea acum 32 de ani. Cât timp fusese căsătorită şi mai ales după ce născuse fetiţa moartă se îngrăşase, dar figura ei păstrase o oarecare prospeţime, o strălucire care chiar şi acum, fardată fără gust, fără prea multă preocupare, atrăgea atenţia.

Uneori se întâlnea cu prietenele ei, Nadia, Marusia sau Tatoşca, şi, când una, când alta îi oferea câte un cadou: ciorapi cu un fir dus, o gentuţă veche cu oglinda spartă. Pe parcursul conversaţiei rapide şi dezordonate, se întâmpla ca, fie una, fie alta să amintească de viaţa pe care o duceau, în timp ce Tania stătea cu răsuflarea tăiată gândindu-se la libertatea de care se bucurau femeile acelea, de pasiunile lor, de bani, de timpul liber, de atenţiile pe care le primeau, de fericirea lor; aduna aceste firi-i mituri, le lua cu sine, încercând să înţeleagă, noap. tea, ce reprezenta, de fapt, această viaţă – în comparaţie cu a sa – unde totul este atât de vesel, desigur, şi de calm. Apoi mergea la alte prietene care nu-i făceau cadouri, trăiau simplu, munceau. O avea pe

Belova, croitoreasa, cu care subiectul de discuţie era mereu acelaşi: ce mai era la modă, cum să se îmbrace mai bine şi cât mai ieftin posibil. Tania simţi că-i fuge pământul de sub picioare când află

18

că o mică greşeală – o mânecă prost cusută, un rever prost croit – fac ca toată munca să fie în *zadar*. Mai avea o prietenă, înaltă, machiată strident, cam respingătoare, ce se numea Gulia şi care încercase o sumedenie de meserii. Mai demult studiase într-un institut de frumuseţe, apoi a devenit manechin, dar o boală teribilă şi două avorturi îşi lăsaseră urmele asupra ei, şi acum era chelneriţă într-un restaurant unde spărgea vesela şi se purta urât cu clienţii.

Tania mergea cu îndârjire pe la prietene, prin magazine, pe străzi, fixând cu ochii până la năucire femeile întâlnite în cale, ascultând o limbă pe care n-o înţelegea, cântărind, calculând în minte până la îndobitocire, reluând în timpul nopţilor de insomnie ceea ce văzuse şi auzise ziua. Nadia îi spuse: Draga mea, înainte de toate trebuie să înveţi să te speli, tu nu ştii să te speli. Belova era de părere că ea trebuia să se vopsească roşcată şi să îmbrace numai în negru. O alta o implora să mai slăbească. Din cuvintele lor răzbătea totuşi indiferenţa lor, chiar dispreţul pentru ea. Singura care nu dădea sfaturi era Gulia, cu toate că ştia, mai bine ca oricine, ce trebuia să facă Tania.

Şi iată că, fără să spună un cuvânt nimănui, Tania începu să se schimbe, neuitând însă că ea nu avea ştiinţă şi bani decât pentru a se transforma pe sine, de a-şi crea o imagine pentru a ieşi, pentru a

19

merge… unde? La restaurantul rusesc unde se cânta La *Coupé, la* altul unde se mânca nisetru şi potârniche, şi apoi la un cabaret, unde nu se cânta muzică rusească, ci argentiniană, şi unde ar apărea singură, cu figura ei delicată, cu pieptul mare, cu buzele moi, jucându-se cu unghiile lungi, stând şi visând lângă un pahar de băutură rece şi ameţitoare, fără să se uite prea mult în jurul său.

Dar nu fu lăsată să intre în restaurantul de noapte, foarte la modă şi tot timpul plin, fie pentru că era singură, fie pentru că trebuia să-i plătească ospătarului şef dreptul de a face cunoştinţă. Un braţ puternic îi bară trecerea aproape de intrare şi o voce de bariton, în franceză, dar cu accent rusesc, o rugă să plece. Neliniştea interioară o făcu să-şi piardă vocea, nu se mai putea stăpâni, începu să plângă şi

plecă, întrebându-se cum să facă să intre, când, deodată, un chefliu cu pelerină şi pălărie exclamă „fermecătoare!” şi se prefăcu că o sărută pe obraz.

O maşină ce trecu în viteză o stropi. Era prea târziu pentru a mai merge undeva, aşa că se duse acasă, se trânti în pat şi plânse de ciudă. Rimelul i se scurse şi-i pată rochia deschisă la culoare, se apucă să o cureţe cu benzină, o strică şi vru să se arunce pe fereastră. Dar camera se afla la etajul al doilea şi dădea spre o curte unde mirosea atât, de urât încât închise pe dată fereastra.

20

A doua zi se duse într-un restaurant-fără muzică şi fără ţigani – unde totul costa foarte mult. În timp ce trecea prin sală, ea zări pe o masă lista de preţuri şi înţelese că meniul cel mai ieftin costa o sută de franci. La mese se aflau mai mulţi bărbaţi care nu-i dădeau, însă, nicio atenţie, dar care, într-un fel, îi aminteau de tatăl său – cu chelie, cu barbă, mâncau cu poftă.

Ieşi. Nu-i mai rămânea decât un singur loc unde să meargă, acel cabaret de noapte, vesel şi zgomotos de care îi spusese Tata. Se duse într-acolo. Îi era foame. Ajunse când orchestra cânta, se aşeză într-un colţ, lăsă la intrare singurul lucru de valoare pe care îl avea, un mantou cu blană de hermină. Avu sentimentul că va găsi aici – fie şi pentru o scurtă perioadă – ceea ce căuta demult.

Un violonist aşa-zis român şi o cântăreaţă pseudo-ţigancă cântau undeva deasupra ei. O pânză de păianjen, umedă şi afumată, atârna din tavan. Perechile dansau în faţa ei. Întinse pe masă mâna ei albă în care ţinea o ţigaretă lungă, îşi scoase în faţă pieptul mare conturat de corset; cu faţa scânteind în întuneric, stătea pe scaun şi privea fără să vadă. În aşteptarea ei, ascunzându-şi foamea care îi provoca, de acum, dureri în corpul său lipsit de somn, era ceva din fiinţa ei care exprima langoarea fetei inocente de odinioară, care visa aproape adormită sub

22

clarul de lună, în parfumul de iasomie, la fereastra casei părinteşti. Dorinţa ei nedefinită era puternică, dar viitorul se anunţa ceţos, roz, înspăimântător.

Mai târziu, când legătura ei degradantă cu pseudo-violonistul român devenise de domeniul trecutului, ea îşi amintea de el nu ca de

un om, ci ca de un animal. Şi atunci când ieşi din spital (unde fusese operată), după optsprezece luni de viaţă comună măcinată de tristeţe şi gelozie, era slăbită, abătută, cu ochii măriţi, cuprinsă de amărăciune şi de luciditate (violonistul era plecat cu orchestra la Londra). Reveni în acelaşi loc, înţelegând că nimeni nu iubeşte pe nimeni, că nu există nicio fiinţă de care să se sprijine, că ceea ce i s-a întâmplat li se poate întâmpla şi femeilor ca Tata şi Nadia, numai că niciuna nu povesteşte, înţelese că trebuie să minţi, să minţi, să te agăţi de viaţă cu îndârjire, să încerci să uiţi, să bei, să treacă peste greşeala şi peste concesia făcută canaliei cu ochi negri, care de multe ori o vându-se şi care acum o părăsise.

Doar uneori, dimineaţa, trezită în zori de zgomotul ce venea din curtea îngustă şi urât mirositoare, ea îşi amintea cu o ură puternică de începuturile legăturii lor ce semăna atât de mult cu un cântec ţigănesc ce face să tresară sângele în vine, cântat în surdină, mai aproape de inimă, dar care căpătase pe urmă un miros urât ca de cearşafuri murdare, de ca

23

Inalizare, de zi umedă de noiembrie, când rigolele şiroiesc de apă gălbuie şi urât mirositoare pe care pluteşte o bucată de pânză răsucită, o apă în care ţi-e teamă să calci sau să nu-ţi murdăreşti pantofii. Stătea atunci culcată aproape două ore, pierdută printre amintiri, evitând să le amestece cu altele, apoi adormea profund. Pe parcursul zilei încerca să-şi recapete elanul, determinarea de altă dată care o împinsese, după moartea lui Alexei Ivanovici, spre căutarea lucrurilor pe care înainte nu ştiuse să le numească, dar fără de care viaţa i se părea imposibilă, acest lucru necesar, în care, împreună, trândăvia şi plăcerea ar fi putut să se numească, pe înţelesul ei, fericirea pariziană.

Seara se întorcea în locşorul ei, neavând un altul, acelaşi cabaret ţigănesc. Iar când se vedea în acel loc, în vacarmul şi fumul de acolo, uneori uita, pentru câteva clipe, să şteargă de pe faţa sa expresia de supărare, de tristeţe, de suferinţă.

Iar mâna care, pe deasupra mesei, se întindea spre ea, o mână groasă, scurtă, bărbătească, cu un port-ţi-garet deschis, era a unui om căruia tocmai această faţă obosită îi plăcuse. Luă o ţigară, apucă portţigaretul şi îl puse pe faţa de masă, apoi strânse mâna şi surâse

întrebător printre lacrimi:

— Ce poate fi mai frumos decât o femeie rusoaică? ziceţi-mi, vă rog, ce poate fi mai fermecător, mai luxos, mai magnific decât o rusoaică?

24

T ” Şi muzica, tumultul şi zumzetul de acolo erau parcă ecoul întrebării.

Patru ani. De trei ori pe săptămână – în timpul zilei – venea să se relaxeze departe de soţie, de bursă, de bridge, de cecuri neachitate, de toată această viaţă dificilă, neregulată, masculină. De fiecare dată îi lăsa câte o sută de franci, spunându-i că doar acolo, în cămăruţa aceea primitoare, nu foarte curată, sărăcăcioasă, se simţea şi el om, şi nu animal. O va lua de soţie? se întreba ea uneori. Va divorţa? îşi va părăsi soţia? îi ceru să o scoată la plimbare. Cineva ar fi putut să-i vadă împreună, să îi spună soţiei lui, şi viaţa i-ar fi devenit un calvar. El era însă prudent; o dată ajuns, cerea halatul, papucii, ceaiul şi deschidea cutia cu prăjituri. Nu o va lua de soţie niciodată, îşi zicea ea, privind cu ură, parcă, halatul roşu cu ciucuri agăţat la uşă şi care răspândea în cameră parfumul bărbatului. Ea era însă mulţumită chiar din ziua în care îşi aduse cu el sticluţa de parfum, pijamaua şi papucii. Totul se întâmpla de parcă el s-ar fi mutat acolo şi de parcă ar mai fi trebuit puţin timp ca el să fie complet cucerit.

— Cu un revolver e posibil să reuşeşti, zise Gulia într-o zi. Doar aşa să-l sperii. Imaginează-ţi: dacă dă o maşină peste el pe stradă? Rămâi fără nimic, ca mai înainte. Şi timpul nu stă pe loc, îmbătrâneşti…

…: –… 25

l

Ea însă nu îl ameninţă cu revolverul. Şi iată că la sfârşitul celui de al patrulea an el dispăru, îi spusese că din cauza afacerilor trebuie să plece din Paris pentru o săptămână, dar se scurse o lună fără ca el să revină. Adresa pe care ea o ştia era falsă, nu exista pe acea stradă o casă cu numărul acela. Avea numărul de la clubul din care făcea parte, sună acolo. I se spuse că nu mai trecuse pe acolo de mai bine de şase luni.

Îşi pierdu cumpătul, alergă prin oraş, se gândi chiar să meargă la comisariat, îi rămăseseră doar câteva zeci de franci, camera nu era plătită şi din nou era singură. Cu acest ticălos nu putuse să

economisească nimic, în toată această furie şi disperare, cu părul desfăcut, nespălată, se duse la Gulia.

— Eşti acasă? Nu eşti la lucru?

Gulia stătea aproape de fereastră, cu un pisoi pe genunchii ei mari, şi cosea. Fusese dată afară de la restaurant şi acum broda stând acasă.

— Poţi să faci şi tu la fel dacă vrei, zise Gulia cu yoce joasă, în timp ce lăsa să cadă scrumul de la ţigară pe lâna roșie şi pe pânza albastră. Se pot câştiga nouăzeci de centime pe oră. Nu mori de foame.

Şi totuși există altele, gândea ea, mai deosebite, subţiri, zâmbitoare, mulţumite, care lucrează ca secretare sau vânzătoare, se culcă cu şeful lor, fac sporturi de iarnă, îşi cumpără tot ceea ce e la

26 – modă… De ce eu să nu fiu şi eu la fel? Se privea în vitrinele magazinelor şi se vedea îmbătrânită, înlăcrimată, cu pieptul căzut şi şoldurile lăsate, mergând pieziș, nemaipurtând mănuși.

Restaurantele? *Le* ştia pe toate acum. Cabaretul ţigănesc era închis şi în locul lui era un altul; luxosul restaurant de noapte unde, odinioară, nu fusese lăsată să intre, era tot acolo – cel care o întreţinea pe Tatoşca o introdusese acolo într-o seară. De mai multe ori ea luase masa împreună cu Nadia acolo unde, altă dată, se simţea intimidată: bărbaţii, deşi erau mai în vârstă, semănând cu bătrânul ei tată, erau tot bărbaţi, la urma urmei, unii chiar le priviseră insistent pe Nadia şi pe ea.

Era însă imposibil să se întoarcă acolo în rochia ei veche şi având în poşetă doar o sută de franci. Astfel, după ce rătăcise pe străzi mai multe zile, trecu de două ori pe la Gulia şi se apucă de brodat.

În prima zi câştigă nouă franci, a doua zi, unsprezece, a treia zi stătu culcată şi plânse aproape tot timpul, câştigă patru franci, apoi, cu ochii umflaţi, se prăbuşi din nou pe pat. În a patra zi, cumpără de şapte franci cincizeci o jumătate de homar şi îl mâncă pe tot cu maioneză – îi plăcea homarul cu maioneză mai mult decât orice altceva, în seara celei de a patra zi era parcă beată şi nu înţelese nimic când proprietara veni să-i spună că nu trebuie

…27

să-şi facă griji pentru plata chiriei – nu era grabă. A cincea zi merse la Gulia pe jos – nu avea bani să ia metroul şi nu mâncase nimic. Nu găsi de lucru la Gulia, dar prietena ei îi oferi o cafea.

Împrumută de la Nadia, la care luă masa, o sută cincizeci de franci, o hârtie de o sută şi restul în monede, ascultă o sumedenie de lăudăroşenii, răspunse şi ea asemenea, şi a doua zi, după ce cheltu-ise trei franci pentru mâncare, se gândi ce avea să facă de acum încolo, îi tremurau mâinile când număra banii a nu ştiu câta oară. Avea două planuri în minte, dar unul îl excludea pe celălalt. Primul era acesta: să cumpere un revolver, să mănânce bine şi apoi să se împuşte. Celălalt plan era să se ducă la coafor, la pedichiurist, să se îmbrace astfel încât să arate bine, să mănânce într-un restaurant, astfel încât un bărbat să-i plătească masa şi să o însoţească la plecare. Se apropie de oglindă şi îşi luă expresia pe care o avea mereu când se privea şi pe care, în alte momente, nu o afişa. Şi iată că se apucă să se aranjeze cu toată grija posibilă.

Era opt şi un sfert seara. Era în întârziere – căci niciodată, nicăieri nu ajungea la timp. Purta o rochie neagră, o pălărie neagră, ce lăsa să se vadă părul pieptănat în sus – se vopsise în roşu cu puţin timp înainte, dar rădăcinile negre apăreau aproape de tâmple. Gulerul mantoului de astrahan îi ascun

28

dea gâtul alb şi gros, iar când îl scotea, o adiere de aer parfumat şi cald se răspândea împrejur, îşi puse ultima pereche de ciorapi care-i rămăseseră intacţi, fini ca pânza de păianjen; încălţă nişte pantofi uşori. Se apropie din nou de oglindă, îşi aranja din nou chipul – fericit, liniştit, chipul pe care şi-l dorise. Se admiră îndelung. Era frumoasă. Ceea ce s-ar fi potrivit bine cu înfăţişarea ei ar fi fost un căţeluş – pretext suplimentar pentru a atrage atenţia. Ce proastă! îşi zise. De ce nu i-am cerut evreului să-mi ia un câine la început, atunci când era atât de amabil? Amabil? Da, era amabil în primul şi în al doilea an al aşa-zisei lor iubiri; îi cumpărase această haină de blană, îi suporta toate capriciile, neîncrederea, faţa ei schimonosită de plâns. Doar când ajunseseră la reproşurile pe care ea i le făcea tot timpul fiindcă nu se căsătorea cu ea, când începuse să-l ameninţe, bărbatul încetase să mai fie amabil. Şi avea dreptate. Aş fi putut să-l păstrez, eu sunt de vină, îşi zise ea de îndată. Of, ce idioată, ce prefăcută, ce incapabilă sunt! Era singură cu imaginea ei din oglindă, atinse uşa dulapului, o legănă şi o închise. Era amabil, era bun, trebuia să îl păstreze. Era ca şi cum ar fi citit asta în propriul ei suflet, şi mai era încă ceva: *acum ai să începi să*

brodezi, altfel vei ajunge o târfă. Astupă oglinda cu mâna pentru a nu-şi vedea expresia

29

gurii. *Nu ştiu să înot*, zise din nou, o zise cu voce tare şi îşi văzu faţa descompusă.

Încrederea în sine, certitudinea că era bine să facă ceea ce trebuia, dispărură pe dată. Să se culce, să doarmă ori să se târască până jos, să cumpere o sticlă de coniac şi să o bea... Se eliberă de aceste ispite jalnice, îşi deschise, apoi îşi închise mantoul şi ieşi.

Sala restaurantului, decorată cu o sobrietate pretenţioasă, era doar pe sfert ocupată când Tania intră: la dreapta, într-un colţ, un domn şi o doamnă în vârstă, la stânga un tânăr şi o fată; apoi câteva figuri masculine, bărbaţi în vârstă, pe care le zări în treacăt. Undeva mai în spate, trei bărbaţi beau vodcă şi mâncau nişte gustări. Ospătarul şef intenţiona să o poftească aproape de cuplul tânăr, dar ea trecu mai departe şi se aşeză la masa vecină cu cea la care cinau cei trei bărbaţi. Doi chelneri apărură să-i preia mantoul, dar ea şi-l păstră. Pe dată, îi aduse un menu, tacâmurile sclipiră, chelnerul desfăcu şervetul.

Era amabil, putea fi amabil, îşi spunea. Era obosită după o săptămână întreagă, îşi aduse aminte de înfăţişarea sa şi surâse privind pe furiş într-o parte, dar nimeni nu se uita la ea. În acel moment, alţi doi bărbaţi (francezi, se pare) intrară şi se aşezară în faţă. Nu reuşea deloc să se anime, că ar fi vrut să

30

mănânce repede şi să plece, voia doar să se gândească. Să se gândească până la capăt. Să doarmă pe săturate. Şi mâine ce avea să facă? Gândul acesta o săgeta dintr-odată. Mâine voi fi ca Gulia, sau poate altceva. Voi munci. Sunt atâţia oameni care muncesc. Iată chelnerii care aleargă de colo-colo, şi ei muncesc. Şi începu să-l urmărească din priviri pe unul mai în vârstă, corpolent, chel, ce purta o vestă albă, strâmtă, şi care îi aşeza tacâmul cu mâinile sale păroase, îi aduse *selianka1*. un.

Servi platoul cu nisetru. >e i

— Ciuperci pentru masa din stânga, strigă un chelner mai tânăr, cu o faţă parcă de carton, în timp ce aducea pahare curate, ţinându-le răsturnate între degete...

— Am notat, răspunse cel chel.: 1

Aşeză farfuria cu *selianka* în faţa Taniei şi alergă în altă parte clătinându-se. Ea îl pierdu din ochi la un moment dat. Îl urmărea cu un sentiment de nelinişte. Apăru din nou, ţinând în mână o farfurie îngustă cu ciuperci marinate, desfăcu o sticlă de vin învelită într-un şervet, împingând într-o parte o măsuţă cu rotile, plină cu brânzeturi. Pentru ce trăieşte un astfel de om? se întrebă ea. Chelnerul reapăru, ici şi colo, luând farfuriile murdare, şi deodată, Tania îl văzu în oficiu prin uşa întredeschisă.

1 Mâncare pe bază de varză, cu carne sau cu peşte.

3U

vârându-şi în gura lacomă ceva ce rămăsese pe una dintre farfurii. Fu cuprinsă de dezgust.

Pentru ce trăieşte un astfel de om? Dumnezeule, pentru ce? Dar eu, pentru ce trăiesc? Pentru ce tot acest zbucium? se întrebă ea, compătimindu-se pe sine, compătimindu-l şi pe el. Pentru ce trăiesc oamenii, de fapt? se gândi o clipă. Pentru plăcere. Da, asta e. Oamenii trăiesc pentru a dobândi plăcerea. Dar în ce constă plăcerea în viaţa lui, în viaţa mea?

— Doamnă, nu v-a plăcut nisetrul? o întrebă el cu respect, văzând că ea nu mâncase totul. U – Ba da, mi-a plăcut.

fi Mişcându-şi cu eleganţă mâinile păroase, luă farfuria cu *selianka* şi încă ceva, şi aduse o farfurie ovală de porţelan cu o aripă de curcan pe ea. Aşeza totul doar cu mâinile, fără să-şi mişte braţele., [– Doriţi vin roşu? u

1 Ea comandă o sticlă de jumătate de vin *Nuits*. Unul dintre bărbaţii de la masa vecină ridică spre ea nişte ochi buimaci, ieşiţi din orbite. Pentru o clipă păru că încearcă să-şi amintească ceva şi să spună cu voce tare.

— Chelner, adu şi aici o sticlă de *Nuits*, strigă el, dându-şi seama că asta dorea de fapt.

Tania se întoarse.

Pentru ce trăieşte omul ăsta? îşi zise din nou. Ah, Dumnezeule, dar unde este? Iată-l că aleargă

32

clătinându-se, cu o farfurie în mână. Dar ce faţă îmbătrânită, obosită are, ce cap ciudat. Fără îndoială că fumează mult, şi-a afumat dinţii şi inima. Şi eu pentru ce trăiesc? Pentru ce mă agit atât? Până

când voi continua așa? Mâine voi muri, de ce? Oare cum voi muri? îmi voi găsi pacea. N-am să mai doresc nimic, n-am să mai fac socoteli. Am să mă opresc.

Într-o simetrie inexplicabilă, cuplul în vârstă și cel tânăr se ridicară. Un majordom burtos, cu picioarele subţiri și strâmbe, îi ajută să se îmbrace. Și plecară. Vecinii ei de masă cerură nota de plată, o smulgeau unul de la altul, răsturnară o carafă, și la sfârșit, cel care avea ochii injectaţi plăti. Tania, cu o bucată de piersică îngheţată în gură, privi, nu feţele lor, ci felul în care lăsau bacșișul, și cum chelnerul chel, cu faţa radiind, se înclina și mulţumea, aduna bănuţii și se agita să tragă scaunele.

Apoi îi conduse la *maître d'hôtel*, acesta la rândul lui îi încredinţa majordomului, iar acesta din urmă, în stradă, îi conduse până la taxi. Între timp, faţa chelnerului reveni la vechea expresie.

— O cafea, vă rog, zise Tania din vârful buzelor.

Și iată că se terminase această cină pentru care avea să plătească ea însăși! Totul fusese excelent. Dar ce gol uriaș se făcuse în jurul ei! Chelnerul cu faţa ca de carton și un altul, mai tânăr, se grăbeau să

33

adune șervetele murdare și paharele, de data asta ţinute normal, și le duceau undeva în spate. Mai erau câţiva francezi, dar erau însoţiţi de femeile lor. Nu-i remarcase când intraseră – eleganţi, veseli, plini de viaţă. Chelnerul aprinse lampa cu alcool de sub filtrul de cafea.

— Nu prea aveţi mulţi clienţi, zise Tania, fără să-și dea seama de ce. E bine când nu e prea multă lume.

— E perfect. E agreabil.

El se îndepărtă. Lampa încălzește cafeaua. El revine la timp.

— La prânz aveţi mai multă lume? (Oare de ce îl întreb? Oricum nu mă mai întorc aici.)

— Sigur, în anumite zile e aglomerat până la ora trei. *M*

— Trebuie să fie obositor. soi

— M-am obișnuit. Muncesc aici de zece ani.

— Și ce aţi fost înainte?

Dar el, șchiopătând, alergă să aducă cleștele de zahăr. Ea se uită din nou la degetele lui păroase, iar prin vesta strâmtă își imaginează pieptul lui slab, scobit, groaznic de păros.

— Înainte? Când, mai exact?

Şi, ţopăind în jurul ei, el încercă să zâmbească.

— Înainte, în Rusia.

— Luptam pentru credinţă, pentru ţar şi pentru patrie, zise el pe un ton conspirator.

34... –... „”;

ev.

! OPiun;, t

Ea dădu deoparte cafeaua şi îl privi. El se aplecă spre ea, în măsura în care îi permitea spatele încovoiat.

!

— Nu sunteţi cumva din Petersburg? Ic

— Ba da. Din Corpul Cavaleriei Nikolaev.

În mintea ei ceva prinde contur, parcă un culoar lung, la capătul căruia nu distinge ce se află.

— Cavaleria Nikolaev? îl cunoşteam pe Akliostişev, şi pe Zaune, îi făcea curte surorii mele mai mari.

— Akliostişev... îl cunosc, era mai mic cu patru ani.

Bun. Acum ea îl lasă să se îndepărteze, să aranjeze competierele una într-alta, să le ducă la gheaţă până a doua zi, să revină şi să stea aproape de casă, cu şervetul sub braţ, cuprinzându-i dintr-o privire pe ultimii clienţi. La uşă, alţii se agitau. Dacă s-ar fi aşezat la fereastră, nu ar mai fi servit-o acesta, ci un altul, de exemplu, blondul cu înfăţişare bolnăvicioasă, cu nări transparente... Poate să se îndepărteze acum, o anumită legătură se crease între ei, chiar dacă atât de fragilă, prin Lila şi imensul Akliostişev, mort demult, care o speria aşa de tare pe Tania când era mică, şi care, o dată, ţinuse să danseze cu ea, mototolind-i groaznic rochia.

El o privi dintr-o parte. Ea întârzia să ceară nota de plată. Veni în faţa ei.

— Şi, spuneţi-mi – ea crezu că el nu auzise murmurul ei, dar el auzise şi tot ţopăia în jurul ei.

36

plecându-şi capul – aţi cunoscut-o, probabil pe sora mea, Lila Şabunina (eu sunt Tania Şabunina, născută Şabunina, dar am fost măritată). Nu o cunoaşteţi? Dar pe familia Zavertiev (ce nume caraghios)? Mergeam adesea pe la ei. Şi familia Filatiev-împodobeam

la ei bradul de Crăciun, îmi amintesc că erau mulţi copii, cu toţii mai mari decât mine – chiar între sora mea şi mine sunt şase ani diferenţă. Familia Filatiev locuia aproape de podul Cernicev. Dar mai era şi un anume von Goguen... Tatăl meu şi Kirkilevici erau colegi. Nu-l cunoaşteţi pe Kirkilevici? Fiica lui este căsătorită cu Tvetkov. Şi îmi amintesc şi de Okotnikov, din Cavaleria Imperială Nikolaev, sau mai degrabă din Artileria Imperială Constantinov. Tatăl lui era un ştab. El apropie o scrumieră de ţigara sa.

— Sigur că da, răspunse el automat, îşi pocni călcâiele nu prea îndemânatic şi se apucă el însuşi să scrie nota de plată. Una dintre lustrele albe şi rotund fu stinsă, dar Tania nu remarcă.

— Ştiţi ce, zise casiera, cunoştinţa dumneavoastră ne întârzie teribil. E trecut de zece.

Cu nota în mână, tremurând, se repezi spre oficiu: încerca o dorinţă vie, devoratoare, de a rămâne singur, chiar şi pentru o clipă doar: nevoia de singurătate, de linişte pentru a-şi aminti ceva, pentru a reconstitui ceva...

37

Deschise uşa de la vestiarul întunecat care mirosea a varză şi a haine vechi. Acolo, pe nişte umeraşe, erau atârnate hainele întunecate ale chelnerilor. O recunoscu pe a sa după cât era de uşoară.

Dorea cu ardoare să reconstituie ceva, dar nu ştia cum. Era unul dintre acei oameni pe care cuvintele „ferestrele casei dădeau spre grădină” îi duceau cu gândul la aceeaşi casă zărită undeva, o căsuţă veche de la ţară care stăruie în memorie. Iar la cuvintele „trenul înainta încet spre gară” îşi amintesc de aceeaşi locomotivă neagră, oprită în apropiere de rezervorul de apă, pe jumătate demolat, de zgomotul îndepărtat al tunului, o inscripţie poloneză pe uşa cu geam a staţiei, de albastrul spălăcit al cerului, care, de atâţia ani, îşi pierduse orice culoare. Şi tot ceea ce nu găsise o reprezentare constantă în memorie dispăruse demult. Ceva bizar se întâmpla: cuvintele „podul Cernicev”, „bradul de Crăciun” îi traversaseră mintea ca o avalanşă, fără a lăsa în urmă vreun semn, şi ceea ce rămăsese din potopul de cuvinte ale Taniei, încremeneşte, se opreşte în loc, îi încântă inima amărâtă. O fetiţă zveltă, în rochie roşie, striveşte cu degeţelele ei, transformându-l în paiete, un bulgăre mare, strălucitor, pe care-l luase de pe creanga unui copac. El, în uniformă, poartă pe cap o pălărie

tricorn, care alunecase pe o ureche. Paietele de sticlă presară mâinile şi rochia fetiţei… Dacă

38

această femeie care stă acolo, care fumează şi se aranjează, e fetiţa de odinioară? Nu, nu este ea. Sau poate sora ei? Nu, aceasta nu se poate întâmpla. Probabil a cunoscut-o, a văzut-o undeva. Familia Filatiev… gata, nu îşi mai poate aminti nimic, nici nu poate să stabilească vreo legătură. Dar deja e suficient, fragmente însorite ale unei zile de vară a copilăriei sale îi invadaseră memoria: când i se agăţase vesta la cremonă, atunci când sărea prin fereastră. Şi alte momente, nostime şi triste, multicolore, atât de fugitive că nu putea să le reţină: mănuşile albe care îi strângeau mâinile şi haina lungă de cadet, senzaţia amestecată de mândrie şi angoasă pe care a avut-o la intrarea în corpul cadeţilor, şi în primăvară, libertatea minunată şi sălbatică, apoi din nou vremea mohorâtă din decembrie, şi intersecţia din preajma podului de la Bursă, unde îşi imagina, Dumnezeu ştie de ce, intrarea în mica Neva, prin ceaţă, a unui pachebot care parcă făcea să se îndepărteze malurile abrupte şi creştea mai mare decât fortăreaţa Petru şi Pavel. Încă un lucru: acordurile sinistre, lugubre chiar, sunetele trompetelor de la moartea tatălui său. Nisipul şi zăpada. Liniştea. Şi pe cerul negru dinspre nord o cometă zărită prin fereastră, în noapte. Şi încă ceva, încă ceva… Până când totul se frânsese în viaţa lui: războiul, o slujbă, beţia, căsătoria şi fuga care îl adusese în acest loc.

…39

În penumbra acestui oficiu plin de fum, cu farfurii murdare de muştar pe margini, cu foi de salată care se lipesc de degete, cu pahare pe jumătate goale, din care se întâmpla să bea ce rămăsese. Strânse şi mototoli cu ambele mâine manşeta hainei, o trase, aşteptând să se audă un sunet de clopot, clopotul de aramă care să răsune în tot universul, şi poate oamenii vor veni spre el… Dar totul era calm şi nu se auzea decât sunetul surd al paşilor şi al vocilor. Era linişte. II

Atunci deschise uşa şi ieşi. păi Ea era tot acolo, complet singură în restaurantul aproape întunecat. Feţele de masă fuseseră luate, iar chelnerii strângea scaunele. Ospătarul şef, fără frac, era în faţa casieriei, iar proprietarul – un polonez distins, cu o batistă colorată în buzunarul de la piept – răsfoind zgomotos registrul de socoteli. Ea

stătea tot acolo. Putea să plece, dar nu o făcea. Sau mai degrabă el nu voia să o lase să scape, trebuia să-i mai spună ceva, să-i amintească ceva. Ce frumuseţe minunată, dulce şi fugară pe chipul ei, e de neînţeles – ochii săi, degetele, vocea sa. Ea spusese Akliostişev. Cine era acest Akliostişev? Era cumva cel care, în 1918… care acum înviase din morţi, şi a făcut ca ei să se întâlnească aici…

Aşeză nota în faţa Taniei.

— Permiteţi-mi să mă prezint, zise el, locotenent Bologovski.

40

t's Ea puse pe masă o bancnotă de o sută, o mâna şi ridică privirea.

s – încântată. „4>.

4; El alergă la casă, luă restul şi reveni.

— O aşa întâlnire, este extraordinară! Sunteţi plecată de mult timp? (El întrebă asta pentru a câştiga timp, căci îl interesa de cât timp – zece sau cincisprezece ani? – rătăcea prin lume.) i. – Oh, de foarte mult timp.

Ea luă restul şi lăsă un bacşiş. El, cu surâsul îngheţat pe faţă, făcu un semn cu capul chelnerului cu faţa de carton, care adună banii cu mâinile sale enorme şi bâigui câteva cuvinte de mulţumire.

— Permiteţi-mi – zise el şi se înclină către ea, cu capul între umeri şi spatele rotund – permiteţi să plecăm împreună. Locotenent Bologovski. Vă rog să nu mi-o luaţi în nume de rău.

— Dar puteţi pleca?, 1

t – într-o clipă.

Ea îşi dădu seama că ar fi trebuit să plece demult. Deschise, apoi închise pudriera, îşi luă oglinda. Mâncarea şi vinul o încălziseră.

El îşi povesti viaţa, rezumă istoria mariajului său şi vorbi cu emfază despre fiica lui măritată care trăia în Bulgaria şi care se pregătise de multe ori să vină să-l vadă, dar acest lucru nu se întâm

42

plă. Timp de o oră el îşi povesti viaţa şi apoi băură lichior de anason la o cafenea rusească, undeva prin districtul cincisprezece, unde el se simţea ca acasă. Inima îi bătea puternic, mâinile (în graba sa, uitase să şi le spele) îi tremurau deasupra pachetului de ţigări, în încercarea lui de a face ordine pe masă – acolo paharul lui, aici al ei, ţigările sunt acolo, chibriturile, la fel, iată mănuşa ei neagră, caldă,

parfumată şi dincolo mâna ei albă, parfumată, fină. În faţa lui se află o femeie şi el nu-şi mai aminteşte cum s-a întâmplat, amestecase tot felul de băuturi, picioarele îi atârnau sub masă, şi avea o poftă teribilă să plângă... De vină e bătrâneţea. Cu niciun chip nu-i va spune ce vârstă are, să-i dea ea patruzeci şi cinci, chiar şi cincizeci, să-şi imagineze ce va voi.

El se uită la pieptul ei, la mâini, dar nu se uită aproape deloc la faţa ei. Se simte fericit. Dacă se gândeşte prin câte a trecut! Dar la ce să mă gândesc? A, da, la trecutul meu agitat, stupid, vrednic de plâns.

— Permiteţi-mi să vă mărturisesc că o astfel de seară nu am mai trăit. Da, o seară ca asta nu am mai trăit. Nu este un compliment.

— Şi ce dacă este un compliment? zise Tania. Femeilor le plac complimentele, sunteţi bărbat, ar trebui să ştiţi asta.

P

Bău şi ea. Spre miezul nopţii, el spuse că-i era foame, ea comandă ca şi el vodcă şi ceva de mâncare, doar pentru a avea ceva în stomac după trei pahare de vodcă. Sub ochi ea avea cearcăne mari şi negre, şi din cauza vodcii gura ei devenise moale. De-a ce se joacă el? se întrebă ea amorţită şi ameţită. De-a soţul legitim? De-a amantul sau de-a codoşul? Şi dacă l-aş întreba pur şi simplu?

Acest gând o făcu să râdă cu lacrimi, ţipă, îşi cuprinse capul cu mâinile şi-l aplecă spre masă.

Incapacitatea ei bruscă de a se controla trezi în el pasiune şi tandreţe. Ea lacrimă, cuprinse apoi paharul în mână şi îl zdrobi între degetele ei albe şi drepte.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Tatiana Arka-dievna, ţipă el, transpirat de emoţie, te poţi răni.

Degetele şi rochia îi erau acoperite de cioburi, dar el nu mai spuse nimic, ţinu pumnii strânşi sub masă, cu urechile vâjâind şi cu inima în flăcări, privind-o încremenit. Plutea de fericirea de a fi acolo cu această femeie, nu-şi mai aminti nimic, încercă să nu mai respire chiar, să nu mai clipească, iar în starea aceasta de beatitudine, totul i se părea în acelaşi timp îmbătător şi clar, vesel şi trist.

Dar ea se plictisea. Bistroul, având-ul la tejghea pe fostul guvernator de Kaluga, era slinos şi plin de fum. Laleaua din hârtie, montată pe o sârmă, pe

44

care Bologovski o muta tot timpul, neştiind unde anume să o pună, îi gâdila faţa. De pe perete, o privea un matador cu chitară. Totul – şi bărbatul de lângă ea, cu plastronul scrobit pe care alerga o ploşniţă roşie –, i se părea o asemenea decădere, o asemenea ispăşire, o cale atât de rapidă spre ieşirea finală, încât se întreba, cu disperare şi oroare, de ce viaţa fusese aşa de crudă cu ea.

— Dacă încearcă să mă sărute, îl pocnesc, îşi zise ea.

Dar el îi prinse amândouă mâinile cu mâna lui grosolană şi mare în taxiul de noapte în care se urcaseră, o îmbrăţişa, o strânse tare, atingându-şi buzele lui aspre de ale ei, faţa lui de a ei. În clipa următoare, ea fu cuprinsă de milă şi de afecţiune. Unde mergeau? Ce să facă? Dumnezeule, cât este de trist totul în lumea asta... Ea încercă să-i vadă ochii prin întuneric, mai mult din obişnuinţă decât din curiozitate, în aceşti ochi, care îi erau încă străini, sclipeau lacrimi metalice, iar părul rar (îşi scosese pălăria) i se părea de asemenea metalic...

El intră în urma ei, în linişte, în camera luminată doar de un bec, unde domnea dezordinea iar perdeau de stambă acoperea fereastra, o împinse, lacom, grosolan, grăbit (ea trăgea oarecum de timp, gândindu-se la ceva). Cu toate acestea, lucrurile nu se petrecură cum dorise el. Într-o lâncezeală teribilă, ameţit de căldura ei, el adormi adânc, cu faţa în pernă.

45

— F, o, i fv.

Stătea în pat, ciufulită, într-o cămaşă albastră mototolită, cu ochii mânjiţi de fard negru, lăsând să-i atârne până la podea braţul pe care purta o brăţară de argint primită demult în Rusia. El stătea la fereastră, în pardesiu. Dincolo de fereastră era o curte largă de trei metri, asemănătoare unei fântâni umede şi întunecate. Stătea să plouă. Deasupra lui vedea alte ferestre, degeaba încercă să se aplece, nu reuşi să vadă cerul. Un fum se lăsa pe acea curte. Cu vocea răguşită, el fredona:

Opreşte-te ploaie
Căci noi plecăm spre Astrahan

Ea nu auzi ultimele cuvinte şi repetă căscând... ne ducem la restaurant.

El scoase un sunet care semăna cu un râset scurt, se întoarse,

făcu câţiva paşi şi o sărută pe cap. Părul
49
ei roşu părea fără viaţă, îşi pierduse din culoare, cărarea lăsa să se vadă câteva fire albe.

— Nu plânge, te rog, nu plânge, zise ea ridicându-i braţul greu ca o halteră, de ce plângi din nou?

El nu plângea, dar privind-o de sus aşteptă ca ea să-şi ridice privirile ca să-i surâdă.

— Am mereu impresia că eşti gata să plângi. Ai pleoapele roşii, fără îndoială că ai ceva la ochi. Şi lacrima din colţul ochiului, parcă e din metal. Dar zâmbeşte odată, nu eşti bucuros?

O mângâie pe cap, cu grijă, şi o sărută din nou!

— Am dinţii prea urâţi ca să zâmbesc, zise el, şi râse în silă.

Şi la drept vorbind, de ce îl cuprinde tristeţea când o priveşte? De ce anume îi era milă?

Ceea ce el nici măcar nu îndrăznise să viseze în prima seară se întâmplase: ea îi era alături, corpul şi căldura ei erau cu el, avea o femeie, o femeie a lui şi nu a altuia. Ea îi amintea de un lucru real, dar care părea un vis: în anumite momente (Dumnezeule, dacă ea ar fi ştiut!) – prin mirosul ei, prin atingerea uşoară a mâinii ei pe ceafă – îi amintea de mama sa.

Pleca la lucru la ora unsprezece, se întorcea la patru şi pleca din nou pe la şase pentru a se întoarce noaptea. Ea era mereu acolo, îl conducea, îl aştepta. Faptul că ea stătea acolo, în pat, îl încălzea, şi con
50
ştiinţa că ea îi era aproape, că venise acolo de departe, purtând în sine tot ceea ce pierduse, această conştiinţă îl împiedica să adoarmă.

— Vezi tu, Taşenka, păpuşa mea, mă simt atât de bine că nici nu ştiu cum să spun. Tristeţea, nu ştiu de ce... Mă întreb fără încetare: merit, oare, aşa ceva? Şi tu ştii că înainte mă întrebam adesea cine sunt? de ce? Acum am lăsat-o baltă, nici nu mă mai gândesc.

& – Filosofai atunci.

e – Tu vorbeşti, care filosofai la fel de mult. Acum nu mai am chef.

— Slavă Domnului!

Şi ea îşi aminti vag, că în seara acea, la restaurant, şi ea filosofa.

— Acum o să plec. (Spunea adesea asta pentru a pregăti

despărţirea). Trebuie, e timpul.

Ea se ridică, puse pe ea un capot scurt de casă pe care îl strânse în talie şi, cu picioarele desculţe, aşteptă ca el să plece. Apoi se culcă de-a curmezişul patului nefăcut şi se cufundă în ziarul din ajun.

Înainte nu citea ziare. Se întâmpla ca bărbatul celălalt să-i lase ziarul pe care îl citise, iar ea îl arunca fără măcar să arunce o privire. Oamenii pe care nu îi cunoştea nu o interesau. Dar, iată, că de o lună, de când Bologovski se mutase la ea (conversaţia se învârtea, din ce în ce mai des, în jurul acelor acte pe

…”… –.: 51

care trebuiau să şi le facă pentru a putea, în cele din urmă, să se căsătorească), din ziua în care el a rămas la ea, prinsese gustul pentru poveştile despre crime relatate în detaliu, cu o plăcere şi cu o vervă ieşite din comun, acele întâmplări în care apărea mereu o pânză pătată de sânge sau un prosop murdărit de ceva suspect-un obiect neapărat ruşinos şi urât mirositor – care încânta imaginaţia Taniei.

Era vorba despre drame care te trimiteau cu gândul la sacrificarea unei vite într-o măcelărie. Sau în altele, noaptea, un corp învineţit de lovituri era aruncat fără zgomot în apă. Erau trimise pachete la destinaţii necunoscute. Oamenii mânuiau revolverul, cuţitul de bucătărie, foarfecele. Dar crimele cele mai violente, cele mai obsedante erau cele inspirate de minciună. Trecerea de la aritmetică la algebră. A nu te mulţumi cu a suprima sau a te suprima, ci a înşela lumea întreagă, chiar cu preţul vieţii.

Iată o femeie geloasă pe propria ei fiică, pe amantul căruia îi otrăveşte soţia. E condamnată la muncă forţată, dar o umbră de bănuială cade şi asupra lui, se descoperă şi altceva şi iubitul este condamnat la moarte. Nu este aceasta algebră? Şi încă ceva: sub ochii soţului său ea îşi trage un glonţ în cap, dar înainte de a muri avusese timp să-i şoptească poliţistului că nu ea, ci el trăsese pentru a scăpa de ea. Iarăşi un lucru mărunt, şi pedeapsa e

52

tot munca forţată. Nu contează dacă ea murise sau dacă va supravieţui. Ceea ce contează e faptul că există anumite lucruri pentru care merită să plăteşti.

Din fericire, lecturile ei îi alungau plictiseala. Tania stătea culcată şi îşi imagina, pe firul gândurilor, cum ar putea face şi ea la fel:

să se sinucidă pur şi simplu, fără greş. Să se omoare, că de fericire nu putea fi vorba, firele albe apăruseră, Bologovski era sărac, plictisitor şi bătrân, fiindcă nu avea pe nimeni şi nu se întrevedea ceva mai bun în viitor. Ea stătea culcată pe spate, lăsând să-i atârne picioarele goale şi reci, iar braţele la spate, lăsând să se vadă subsuorile neepilate. A cui era vina? Pe cine să acuze? Ce ar putea face? Nu putea fi dreaptă. Dar nici nu putea risca; era posibil să nu aibă la îndemână un comisar dispus să asculte minciuna capitală. Cât despre un preot, nu ar fi găsit. Şi totuşi cum ar fi să minţi o dată pentru totdeauna într-o ultimă mărturisire. Nu, nu trebuie să rişte. Ea avea să aranjeze totul după bunul ei plac, să îi organizeze viaţa lui Bologovski aşa cum ar fi făcut o mamă cu fiul ei.

Pentru azi era de ajuns, îmbrăcată (cu lenjeria plină de găuri şi cu o rochie veche roşie, care nu înţelegea de ce îi plăcea lui), plecă spre Gulia. Cu aceasta se petrecuse o schimbare: de ceva timp Gulia ducea la plimbare fetiţa unor bogătaşi pentru câţiva franci şi un prânz.

să

Motanul crescuse, se îngrăşase, se scărpina toată ziua, umbla pe masă, dormea pe perna Guliei. Toată camera era impregnată de mirosul lui pătrunzător, şi nu de parfumul Guliei, care aducea a spirt denaturat.

În palmele ei mari Gulia îşi ţinea obrajii palizi, parcă umflaţi de o boală, odinioară un chip atât de frumos şi dolofan. Sub fruntea ei joasă, ochii bulbucaţi. Genunchii îi sunt depărtaţi şi picioarele ei mari, în papucii lăbărţaţi, apar în ochii Taniei ca nişte obiecte moarte, imobile, între degetele ei groase şi lungi Gulia ţine un chiştoc stins al unei ţigări ieftine. Cu vocea sa joasă, aproape bărbătească, zise:

— Astăzi slugă, mâine va fi dat afară şi lefter. Se va resemna să trăiască din ajutorul de şomaj. Trebuie să ceri mai mult.

— E gelos pe primul amărât care apare în cale.

— Are dreptate, pe de o parte. Tu nu ai refuza pe niciunul.

Tania izbucni într-un râs moderat: Gulia voia să spună că o consideră o mare „amoreză". Vorbiseră într-o zi că Nadia şi Tata nu erau mari amoreze. Tania se simţi flatată.

— Nu are bani. Filosofează mult, şi, pe urmă e cam bătrân pentru mine. Înţelegi ce vreau să spun?

— Deja? Şi îşi permite să mai fie gelos…

„Tania aprinse o ţigară.

f-ft t ţ «V >

— Ieri mi-a spus: să te omor sau să te iau de nevastă?

— Cum a putut să spună asta?,

— Pur şi simplu. Din isterie. Gulia îşi mişcă picioarele.

— De ce trăim noi, tu, eu, toţi oamenii?

— Dar cine se crede el, Tolstoi sau cine? Spune-i că trăieşte să primească bacşiş.

Din nou Tania izbucni în râs.

— Şi dacă, zise ea râzând şi fără a-şi lua ochii de la picioarele Guliei, şi dacă mă omoară?

Deodată Gulia îşi apropie faţa de motanul aşezat pe masă.

— Dar de ce ar face asta?

— Dar tu crezi că tot ce facem are un rost. Din plictiseală…

Conversaţia îşi schimbă traiectoria, cum să modifici pălăria de anul trecut, Nadia, amantul alcoolic al Guliei, un mod sigur de a nu rămâne…

Noaptea sosi, ploua, de sub acoperiş fereastra Guliei lăsa să se vadă întretăierea a doua străzi ce păreau liliachii, un tramvai proiecta în întuneric o dâră de lumină, iar asfaltul era aşa de ud încât nu mai ştiai care era cerul şi care era lumea de jos.

Zilele treceau – ai fi zis că cineva le aşeză ca pe cărţile de joc, asemănătoare cu cele în care Ella Martinovna vedea viitorul, cu care Tania şi Gulia jucau uneori, când nu mai aveau despre ce vorbi. Marţi, miercuri, iată încă o săptămână care se scurse şi apoi alta; şi din nou joi, sâmbătă. Din nou tramvaiul cu lumina lui trandafirie care dispare în zare atunci când Tania iese din imobil, dorinţa ei de a striga „asta s-a mai întâmplat" atunci când ajunge acasă, aprinde lumina şi îl aşteaptă pe Bologovski. Se plictiseşte cu el, dar singură s-ar plictisi şi mai mult. Taşenka mea, a mea. Dumnezeu mi te-a trimis. Spune-mi, nu este ceva extraordinar că ai intrat în restaurant atunci? Şi ce gurmandă erai? Ultimii bănuţi câştigaţi din broderii i-ai da pe o bucată de curcan. Ai răbdare, comoara mea, în această lună îţi voi aduce negreşit caviar, adevărat, proaspăt, negru. Ea închise ochii de plăcere. El o sărută şi se duse după paravan să se schimbe. El începu să povestească: cine a comandat, ce, şi cât a lăsat bacşiş. Ea ascultă, ascultă şi adoarme fără să se fi spălat. Lui îi e teamă să o trezească şi se culcă alături de ea cu

grijă, camera era plină de fum, parcă nu e aer, înăuntru miroase a femeie, femeia lui. E în acelaşi timp minunat şi înspăimântător. Trebuie să-i scrie fiicei lui că are intenţia să se recăsătorească. I-a ascuns Taniei că fiica lui are un băiat – că el are un nepot de patru ani. Asta va fi o surpriză. Cum vor merge ei acolo la periferie? Dar, de fapt, ce importanţă mai are? Ea este importantă. Să nu o trezească...

56

57

I încet (dar îi trosniseră vertebrele cervicale) el se întoarse spre ea şi văzu o strălucire pe faţa ei, aceleaşi care se oglindea în robinetul chiuvetei, în broasca de metal a dulapului; era, fără îndoială, lumina care venea dinspre fereastră. Ochii Taniei erau deschişi, ea privea dincolo.

— Taşenka, îngăimă el speriat, Dumnezeu ştie de ce. Ea nu răspunse şi el se sperie din nou. Îi strânse cu putere umărul, era caldă, vie. Ce ai?

— Insomnie, murmură ea, printre dinţi, cu pauze, oarecum cu duritate în voce, de parcă nu vorbea ea.

El deveni tăcut şi era numai urechi. Ea respiră. Oare nu îi va spune nimic? Oare nu se va apropia de el?

— Te-ai gândit vreodată ce înseamnă viaţa mea? întrebă ea apăsându-şi mâinile pe piept. Te-ai gândit vreodată de ce se întâmplă toate astea?

El simţi o frământare interioară, o durere surdă între gât şi inimă, nu mai auzi nimic din cauza angoasei, la o clipă după aceea auzi din nou vocea ei.

— ...Insuportabilă, înţelegi, insuportabilă. Ar fi bine ca în locul nisetrului cu maioneză să fi cumpărat un revolver. Ai văzut că am un halat de casă bărbătesc, cu ciucuri, atârnat acolo? Nici măcar nu te-ai sinchisit să întrebi ceva. Cred că te-ai gândit: e al fostului ei soţ. Cât de plictisitor este. Pentru Dumnezeu, lasă-mă să plec!”

58.:. /”: < „”.

y).»

I îi

El se ridică în capul oaselor şi în întuneric văzu că ea îşi ţinea capul cu ambele mâini; cu umerii căzuţi, nemişcaţi.

— Nu te reţin. Ba da, ascultă-mă, te reţin. Eşti ultimul meu dar.

Am deja un nepot, Volodia, fiul Lidoşcăi... Unde să merg, Taşenka? Ce aş putea să fac pentru tine? Ce doreşti? Poate vrei un copil. Ştii, orice femeie...

Ea se ridică şi se aşeză alături, pe pat. Pentru un moment nu putu să mai spună un cuvânt, apoi se întinse din nou şi hohoti de plâns:

— Îţi vorbesc de mine, şi tu? Eu fac totul să nu fac copii şi tu crezi că vreau copii. Dumnezeule, nu, înţelegi nimic. O să ajung de râsul Guliei.

Lacrimile ei şi întunericul din cameră, lipsa aerului, dar mai ales lacrimile ei făceau ca şi umbra de limpezime din mintea lui să se înceţoşeze. Nu mat înţelegea nimic. Aprinse lumina?

— Ce, ce? Taşenka...

Dar lacrimile o făcuseră să-şi piardă şirul gândurilor, nu-şi mai amintea cum şi de ce începuseră] acea discuţie şi nici de ce plângea. Nu avea oare} lângă ea, aşa cum visase, un om care să o iubească; şi să o protejeze toată viaţa? Şi în timpul zilei putea! să se plimbe în voie, să-şi modifice rochiile vechi, să joace cărţi. Cu toate astea, dezgustul faţă de el şi de ea însăşi îi frângea inima. Ea nu ştia, de fapt, ce înseamnă viaţa, dar simţea că nu era aşa cum °trăia ea. Anii treceau, iar acum cu aceste gâdun pem” bile, cu acest plictis îngrozitor, cupiep-l lăsat cu faţă urâţită – unde să se ducă? Cine să *o* ia cine să îi spună ce să facă? Nu se poate ca fcW în această lume să fie atât de meschin, de amar...

— Nu te las să pleci. Te iubesc, te ţin lângă mine” Am să mă agăţ de tine.

Repeta într-una asta, lumina din tavan era aprinsă stătea acolo, cu umerii căzuţi, iar prin râcroiala că „măşii i se vedea pieptul cenuşiu şi slab;

— Stinge lumina. E timpul să dormit ţ şi adormi imediat.

Noaptea era lungă, se scurgea fără z-°moţ ca un fluviu fără început şi fără sfârşit. Pentru Prima dată de când era cu Tania, Bologovski îşi * „ememoră existenţa şi se îndoi că ea l-ar putea f-ce fericit ştia că în trecutul lui toate erau aşezate» Prea. Pe în aceeaşi ordine ca la ceilalţi oameni: inoen-a COpi” tăriei, greşelile tinereţii, poverile destmalui legate de patrie, pierderea unei case, a unei famill> moartea soţiei, căsătoria fiicei. O slujbă de chelner timp de zece ani. Două, nu, trei femei în aceşti am: o rudă care nu mai era tânără, o prietenă a SE (lel cu care a vrut să se însoare, o franţuzoaicăă întâlnită

pe bulevarde, în noaptea de Revelio” – Care? 1932? 1934?

60

61

Obişnuia să bea în vremea aceea… era o perioadă tristă a existenţei sale, dar aceasta li se întâmplă şi altora. Paria la curse, bea. Fiica lui îi trimisese bani pentru bilet, dar îi băuse. Trecu această perioadă, apăruse oboseala care nu-l lăsa să doarmă, avea dureri în spate şi în umeri. De vină era greutatea farfuriilor din timpul serviciului. Dar în acelaşi timp, mulţi îl invidiau.

Şi pe urmă apăruse ea. Nu-şi putea aminti seara aceea, cu toate că fusese diferită de celelalte. Tania, aşezată la o masă, cu o ceaşcă de cafea în faţă, apoi ei doi aşezaţi faţă în faţă, pe masă o lalea de hârtie care îi amintea de copilărie. Apoi îi apărea în minte sânul stâng al Taniei cu un semn alb, o cicatrice rămasă în urma unui abces din copilărie şi două tendoane ferme şi drăguţe în dosul genunchiului. Atunci asta era? Deci pentru a ajunge aici se scurseseră atâţia ani? Aceste amănunte şi altele. Totul se îndeplinise, poate şi lucrurile la care nu sperase niciodată.

Nelinişte, tristeţe. La ce bun? Ea stătea culcată lângă el, visa, şi el, neliniştit şi trist, îşi aducea aminte de diverse momente din viaţa fără ea, şi când, în minte, arunca o punte între trecut şi viitor, deasupra acestei nopţi care curgea ca un fluviu, nu reuşea să şi-o imagineze pe Tania alături, din nou se vedea singur, complet singur, chiar mai singur

62

decât înainte. De ce? Fără îndoială, fiindcă nu avea imaginaţie.

Dimineaţă, din nou dimineaţă. Dimineaţa zilei care trecuse nu mai există, poate că nu a existat niciodată. Poate că este mereu aceeaşi dimineaţă care se repetă fără încetare. O dată, încă o dată şi încă de multe alte daţi, e ceea ce îşi repetă Tania. O cafeti-eră albastră, scorojită, şuiera pe reşoul cu alcool şi, prin fereastra deschisă, Tania ascultă vrăbiile ciripind a primăvară. Un gând, mereu acelaşi, care îi taie respiraţia. Unul şi acelaşi gând.

Atunci când Bologovski se mutase la ea cu cele două cufere ale lui, abia dacă îi aruncase o privire, dezgustată de acele vechituri, acele relicve, printre care se număra şi un volum unsuros al lui Kuprin. Dar ceva strălucise printre acele zdrenţe, un lucru necesar, şi se hotărî să verifice dacă mai era acolo.

— Ei bine, cred că e timpul să plec, zise el, ca o pendulă care ticăie. Imediat ce ea nu-i mai auzi paşii, deschise primul cufăr, dar nu găsi decât gulere apretate, dar murdare. Celălalt cufăr era aproape plin. Punându-şi un şal peste capot, Tania se aşeză pe un scaun şi începu să caute în coş.

Erau atâtea acolo! Bretele vechi, duzini de lame de ras ruginite şi înnegrite, o lampă cu ulei fără sticlă, creioane, cârpe, o grămadă de şosete de culori diferite, cu găuri prin care putea trece pumnul.

63

lumânări pe jumătate arse, panglica unei decoraţii de aproape un metru şi jumătate, nouă, învelită într-o hârtie de mătase, un etui cu o cruce de ofiţer, un fel de certificat pus pe un carton de o grosime considerabilă, plin de praf, scrisori amestecate printre şosete.

Şi într-un colţ, exact unde îl zărise ea atunci, îşi aminti deodată ceea ce spusese el odată: nu este al meu, nu este al meu, dar trage straşnic, înfăşurat într-o bucată de şal de mătase aspră de Bukhara cu rotocoale galbene şi albastre pe fond roz, un revolver automat, mic, dar greu, cu ţeava îndreptată spre colţul cufărului.

Îl luă cu şal cu tot, dar acesta era atât de bătător la ochi, încât se hotărî să îl înfăşoare cu totul într-un ziar – cel din ajun, pe care îl citise – şi vârî pachetul sub lenjeria din dulap, gândindu-se că semăna cu o eroină dintr-o poveste citită în ziar, al cărei portret…

Avea un plan. Asemenea unui strateg, asemenea unui călător, asemenea unui criminal, şi ea avea un plan. Îl concepuse nu numai cu creierul, ci cu toată fiinţa ei în ultimei6 zile, când rămăsese singură. Cu cât se gândea mai mult la asta, cu atât i se făcea mai sete şi bea direct de la robinet. Trebuia să facă două lucruri înainte: să scrie o scrisoare, una simplă, pentru oricine, de exemplu pentru Belova – aceasta era grijulie şi păstrătoareapoi să meargă pentru

64

ultima dată la Gulia şi să-i spună: Am o presimţire, mi-e frică…

Mai era şi un al treilea lucru, poate cel mai important: să-l anunţe pe proprietarul hotelului sau măcar să provoace neliniştea. Ah, domnule judecător, m-am gândit în momentul acela: o va omorî pe această femeie, animalul. M-a privit cu atâta blândeţe când a spus: da, vom merge sigur să vedem acest film (avem un cinematograf chiar în faţă, domnule judecător, mergem acolo o dată pe săptămână, toţi

locatarii merg), vom merge sigur, a zis sărmana rusoaică, numai să mai fim în viaţă.

Dar de ce trebuia să rămână în viaţă? De ce trăia sora ei Lila, slăbită cum era, de ce trăia tatăl său măcinat de paralizie? Existase vreodată o ţară unde se căsătorise cu Alexei Ivanovici, unde trăise cu el şi unde îl înşelase? în toţi aceşti ani nu se întâmplase nimic ce ar merita să fie regretat, iubit, i se părea că totul putea să fi fost mai bine, că pentru alţii totul fusese mai îmbelşugat, mai vesel, mai plin şi că aceasta se poate numi, de fapt, fericire. Dar înainte de toate acestea fusese copilăria ei petrecută într-o altă ţară demult uitată. Ştrengării nu tocmai nevinovate, o mândrie puternică, şi de pe la nouă ani, vise neruşinate. Nici nu mai merita să se gândească. În pământ, în pământ. Să dispară cât mai repede posibil, răzbunându-se pentru toată viaţa

66

l ei dintr-odată, pe oricine, pe Bologovski, fiindcă ceilalţi plecaseră, fugiseră de ea, se ascunseseră, canaliile.

El nici nu-i lăsa bani, şi nu pentru că ar fi fost avar, ci pentru că nu avea. Când trăia singur, îi mai rămâneau ceva bani, îi ajungeau, iar uneori îi rămânea chiar o sută, două de franci pe care îi trimitea fiicei sale. Acum era mai dificil, dar revenind acasă cu metroul în aerul poluat, înconjurat de o masă de trupuri străine şi de mirosul respiraţiei umane, se gândea că avea şi el ceva în comun cu perechea din faţa lui, îmbrăţişată, transpirând, care nu mai putea de fericire. Trecea prin staţii întunecate. Uneori vedea câte o bătrână, care fără să se uite la vagoanele care treceau, stătea pe o bancă, încovoiată, crispată, nefericită, cu un toiag şi o traistă, sau un bătrânel somnoros, cu încălţările legate cu sfoară, sau un muncitor ciung care mesteca pâine. Şi atunci gânduri ciudate îl invadau pe Bologovski – teama de moarte, de bătrâneţe, iar prezentul i se înfăţişa ca o greutate pe care nu o putea mişca.

Din ce în ce mai nerăbdător, din ce în ce mai obstinat, fără să-şi dea seama, el aştepta să-i vină în ajutor iubirea. Nu ar fi putut spune ce aştepta, de fapt, de la o femeie, iar dacă ar fi fost întrebat, probabil că ar fi răspuns că are tot ce îi trebuie. Dar

67

fără a şti să se exprime în cuvinte, inima lui tânjea după căldură, un cuvânt dulce, tânjea după cineva care să-l înţeleagă, sau poate…

după acea broderie în cruciuliţe cu care ea se ocupa înainte de a-l întâlni. În această bucurie apăsătoare, asemănătoare unei agitaţii continue, el dădea la o parte, ca pe o spumă, fericirea fremătătoare dată de sărutări, de cuvinte, de zâmbete.

Poate, gândea el (şi aceste gânduri îl năpădeau atunci când se apropia de casă) că a mai avut pe cineva după soţul ei. Se împliniseră cinci sau şase ani de când murise, înainte nici nu s-ar fi gândit la aşa ceva, dar acum totul se schimbase atât de mult, ea stătea prea mult singură, era tristă. Ei, dar nu e treaba mea. Dar dacă mă înşală acum? Nu, asta nu este posibil.

Prin felul lui de a fi nu era gelos, nici răutăcios, avea doar nevoie de imbold zilnic pentru a se chinui sau a-şi recăpăta speranţa. Dar nu găsi un astfel de imbold. Şi de fiecare dată când ajungea în faţa uşii, trecând pragul, gândul că acolo sus lucrurile s-ar fi putut schimba îi strângea inima, îi era teamă la gândul că acolo sus nu ar mai fi nimic. Uşa se deschidea şi intra în grabă, cu picioarele-i slabe şi nu prea drepte urcând una câte una treptele, pentru a se asigura că Tania mai era încă acolo.

68

Ea stătea, goală puşcă, pe un scaun în mijlocul camerei şi aştepta să i se usuce oja de la mâini şi de la picioare. Avea o piele foarte albă, iar conturul pântecelui ei se modifica în funcţie de poziţia pe care o avea. Aproape că nu avea un fir de păr pe corp. Cu picioarele întinse, cu mâinile atârnând, aştepta, iar faţa, pe care nu şi-o vedea, dar pe care o vedeau alţii, era ofilită şi mărginită.

— Cineva a trecut pe aici, zise el, simţind în aer prezenţa unei alte persoane. Scrumiera era plină cu chiştoace.

— Gulia a fost, răspunse ea fără să se mişte.

— De ce?

— Îşi făcea griji şi a trecut pe aici. El începu să se dezbrace.

— De ce să se îngrijoreze?

— Îşi făcea griji pentru mine, pentru viaţa mea alături de tine.

El îşi scoase pardesiul, pălăria, pantofii – picioarele îi erau încordate de oboseală – şi, aşezat în faţa mesei, începu să o privească pe această femeie nemişcată şi goală, întinsă pe scaun, cu pieptul greu, cu unghiile roşii ca nişte ridichi.

Tu eşti? Aceeaşi? se întrebă el cu precauţie. Dumnezeule, dar

cine eşti? De ce eşti dezbrăcată? Acoperă-te cu ceva, pentru Dumnezeu! Acoperă-te, te rog. Astfel gândea în sinea lui, pentru el, dar în

70

acelaşi timp simţea că nu mai putea scoate un cuvânt, ca şi cum vocea i-ar fi fost paralizată. Tăcu. Trebuia să tacă. Deodată, gura sa se închise într-un fel anume, ca şi cum ar fi fost decupată cu lama. Atunci, întinzându-şi mâinile păroase pe masă, Bologovski aşteptă ca această femeie să se ridice şi să-şi acopere goliciunea.

Într-un sfârşit se ridică, îşi luă papucii şi începu să se îmbrace la doi paşi de el. Dar nu i se păru ciudat ca ea să fie atât de aproape de el, atât de uşor de atins, şi că el nu dori nici măcar să o privească.

— Gulia îşi face griji pentru mine, la fel şi Belova, chiar şi proprietarul, de fiecare dată când mă vede îmi zice „Slavă Domnului!”, şi citesc pe feţele lor că dacă voi muri din pricină că am mâncat ciuperci veninoase sau peşte stricat, ei te vor bănui că m-ai otrăvit, izbucni în râs în timp ce îşi încheia corsetul roz-lila decolorat. Ei bine, de ce taci? Eu am să mor, tu vei şti… vei vorbi. Ah, cât m-am săturat, cât m-am săturat. Totul e uzat – îşi încheie sutienul – părul e pleoştit, iar pudra abia dacă a mai rămas ceva pe fundul pudrierei. Dar vorbeşte! Trăgându-şi un ciorap, rămase nemişcată dintr-odată, privindu-l pe Bologovski cu ură. Dacă tot trăieşti cu mine, vorbeşte, nu mai sta aşa în tăcere… De ce trăieşti? De ce trăieşti, de fapt? De ce cu mine? auzi sau nu ce te întreb? ţipă ea printre lacrimi.

71

Îşi frământă degetele, dar nu zise nimic, doar o frământare îi străbătu chipul, iar ochii ei aveau o strălucire metalică.

— Cu un astfel de om, gândeam eu, într-un fel sau altul… mormăia ea, în disperarea ei, strângându-şi părul cu mâinile. Nu înţelegi că în afară de furie, nu simt nimic pentru tine? Nimic! De ce mă hrăneşti de trei luni încoace? De ce te culci cu mine? Mă voi omorî acum şi poliţia te va aresta, înainte de asta voi apăsa soneria, voi ţipa…

Ea sări, dar sări şi el şi îi bară calea.

Încotro voia să meargă? Nu înspre el, nu înspre sonerie, care era la capătul patului, înspre dulap. El nu îşi putea învinge muţenia, nici nu putea spune niciun cuvânt, şi, de fapt, ce cuvinte ar fi avut el de spus? Vorbe de tandreţe? înjurături? Pe jumătate îmbrăcată, cu un ciorap în

mână, ea se opri în faţa uşii de la dulap, şi, în timp ce, fără să spună nimic în continuare, el se grăbea să-şi încalţe pantofii aruncaţi sub masă, să-şi pună pe el vesta şi pardesiul, ea rămase lângă dulap, lipsită de curajul de a face ceea ce îşi propusese. Faţa ei era înspăimântătoare, încă patru, trei… două secunde, nu, nu va face ceea ce păruse atât de simplu. O secundă. Fără să-şi desfacă şalul, ajunse la sonerie. Prin şal, în pântec, în pântecul meu cald, un zgomot, un ţipăt pentru a scula toată casa… Iar el, în acest timp, cobora în

72

grabă scara. Unde o fi ajuns oare? S-a sinucis, spune el celor pe care îi întâlneşte-n cale, priviţi, are încă revolverul în mână. Staţi, nu plecaţi, i se răspunde, dacă ar fi tras ea nu ar fi sunat soneria, nu ar fi strigat după ajutor, nu ar fi spus la toată lumea că se teme de dumneata. Ai omorât-o. Dar am fugit pe scări înainte de a se auzi focul de armă, întrebaţi vecinii. Şi iată că cineva spune (sub jurământ) că întâi s-a auzit focul de armă şi după aceea paşi pe palier. Altul declară (tot sub jurământ) că s-au auzit paşii întâi şi apoi focul de armă…

El ajunsese departe pe stradă, ea nu se mişca, stătea lângă dulap.

În loc să se întrebe ce a împiedicat-o să facă ceea ce dorise, ea se gândea la tot felul de lucruri. Ce oră ar putea fi? Iată, o pânză de păianjen coboară din tavan. Ce e acolo jos? Cum se numeşte această boală a creierului? Manie… ceva cu manie. Limfo… Litomanie. Ce m-a apucat? Mitomanie, de la cuvântul mit. Am *inv*entat o poveste, care, dacă este scrisă, poate aduce bani frumoşi. Am inventat… Dumnezeule, unde o fi el? Dumnezeule, m-a părăsit!

Ora şase. O lampă sub un abajur verde este aprinsă aproape de casierie. Şapte bărbaţi, îmbrăcaţi în aceleaşi veste albe, aranjează în linişte mesele. Măsuţa cu rotile aduce apetitivele de la bucătărie.

p iar din frigider e adusă „prăjitura casei” cu cremă deasupra. Un altul şterge paharele, le aduce, cu faţa în jos… Şi Bologovski merge ici şi colo, în acea lumină care seamănă cu cea dintr-un acvariu, triază furculiţele grele de inox. La şapte şi un sfert uşa de la intrare începe să se învârtă, primii clienţi sosesc, apoi alţii. Mesele din cele patru colţuri ale restaurantului sunt primele care sunt ocupate, apoi cele din mijloc. Supierele calde sunt aduse în faţă, apoi un vas cu gheaţă, frigăruile sunt aduse pe tăvi lungi. Sala se umple. Ora opt. Nu mai e niciun loc

liber. Muzica unei orchestre invizibile, apoi murmurul vocilor încetează progresiv, mişcare, retragerea oamenilor, strângerea farfuriilor, a paharelor, sunt adunate şervetele, se strâng scaunele, o lampă se stinge, apoi a doua, a treia. Pendula arată zece fix. O noapte primăvăratică, de mai. Parisul e acelaşi. De necrezut!

El mergea gânditor, reuşind cu greu să-şi stăpânească gândurile. Cât despre sentimente, nu avea decât unul singur: dezgustul faţă de acea goliciune, faţă de acele lacrimi. Rememorând cele trei luni petrecute cu ea, totul sau aproape totul i se părea impregnat de neruşinare, de vulgaritate, de aceleaşi minciuni. Nu se putea agăţa de nimic; totul era alunecos, respingător, de nesuportat, era dovada acelei înşelătorii faţă de el: ea nu era ea însăşi şi el nu era el însuşi în această convieţuire.

74

Mergea prin întunericul şi prin umezeala serii, nu îi vedea pe oamenii care treceau pe lângă el. Acolo unde vedea lumină se oprea să bea, şi sufletul – iată dovada existenţei sale – sufletul său, sub influenţa alcoolului, parcă prindea aripi. Mai scoase o monedă, mai turnă pe gât un păhărel, simţi în tot corpul căldura care îi lipsea atât de mult. Iată o altă intersecţie, o lampă cu gaz, o farmacie, o maşină înaltă, albă şi murdară cu care se transportă gheaţa. Era şi un cal pe acolo… Nu vă tulburaţi, vă rog: ce are a face acolo artileria? Faimoasa Şcoală Imperială a Cavaleriei Nicolaev… Vedeţi, zise el, împingându-şi pălăria spre ceafă şi ridicând capul liniştit al calului sur, capul acestui animal blând, cu ochi mari. Îl mângâie, îl pipăi, îl sărută, şi inspiră aerul pe care calul i-l suflă în faţă. Şi calul îl adulmecă. Vedeţi, m-a recunoscut, şi-a adus aminte, nu a uitat, îşi frecă obrazul şi faţa toată de capul calului, îl mângâie cu ambele mâini. Vizitiul, care livrase un bloc de gheaţă la cafenea, se urcă în linişte la locul său şi tot în linişte luă biciul. Calul porni, indiferent, docil, lăsându-l pe Bologovski singur.

Când deschise dintr-odată uşa şi intră, Tania era lângă perete, în întuneric, strângând la piept şalul de Bukhara făcut ghemotoc (unde şi când văzuse el şalul acela?).

— Taşenka, ce ai? Ai vrut să mă sperii, zise el. Şi zâmbi.

75

1

Ea se dădu înapoi, suspicioasă. ”*” „” ””.

— Unde ai fost?»

— Cum unde am fost? Am muncit, am servitorii... \. f Mirosea a vin, pălăria îi era turtită pe o parte. * 4 – Spune-mi, Taşenka... e

Strânse la piept foarte tare şalul rulat, el se apropie de ea, având în priviri ca o prăpastie, o privire pe care ea nu o cunoştea.

— Atunci, spune-mi, tu nu mă iubeşti? Tu gândeşti aşa, „a iubi la modul general". Oh! Or, eu nu gândesc „la modul general", ci într-un fel atât de aparte, că mi-e şi teamă să spun.

Se îndreptă spre ea, o luă în braţe şi o strânse la piept.

— Şi se pare că iubirea mea a fost zadarnică. Spune-mi, micuţa mea, câţi au mai fost înaintea mea?

Ea tăcu. Revolverul apăsa şi pe pieptul ei şi pe al lui, dar el nu-şi dădu seama.

— Spune-mi câţi au mai fost înainte şi te las liniştită. O să fii liberă, cum erai înainte. Poţi să te duci dracului, prostuţo! Dacă nu a mers, asta e!

— O să mă laşi baltă? şopti ea, speriată, încercând să atingă trăgaciul prin şal.

El se dădu un pas înapoi şi zări ţeava pistolului în mâna ei dreaptă.

— Ce e asta? întrebă el, dezmeticit. Ea se lăsă să cadă încet pe spate.

76

— Nu te preface că leşini, ştii să joci teatru! Şi ştiu cum... jos pălăria! Ce vrea să fie asta?

Ea se sprijini de perete, respira greu, faţa-i deveni inexpresivă, albă, umedă. Cu o mână el i le ţinea pe ale ei, iar cu cealaltă încerca să întoarcă ţeava revolverului, iar şalul flutura ca un steag. Ce vrea să fie asta? Ce vrea să fie asta? repeta el cu pauze. Lăsă revolverul să cadă pe covor, luă mâinile Taniei într-ale sale şi o duse departe de uşă.

— Am să ţip, spuse ea, lovindu-se cu capul de pat şi asigurându-se că el nu a luat arma de jos.

— Voiai să mă omori! mormăia el trăgând-o, târând-o, încât, în sfârşit, cu un geamăt scurt, ea căzu între pat şi masă.

— Lasă-mă, se văicări ea.

Ca un peşte uriaş, se zbătea cu putere, încercând să se elibereze de acest trup greu pe care îl cunoştea bine. El o ţinu strâns cu

genunchii şi cu pieptul, blocându-i mâinile, aproape strivindu-i-le.

— Ce motiv ai avut, viperă, ce motiv? Şi faţa ei, atât de aproape de a sa, era acoperită ca de o plasă de vene umflate.

— Glumeam, glumeam, glu... repeta ea, pierdută, forţându-se să îl dea deoparte şi în acelaşi timp lovindu-se cu ceafa de un obiect tare.

Cu cotul, întoarse faţa Taniei spre el, o strivi şi mai mult cu pieptul său, cu mâna stângă îi ţinu mâi

77

nile, cu dreapta îi cuprinse gâtul alb, fin, atât de asemănător, la atingere, cu locul din spatele genunchiului, cu tendoanele netede şi rezistente, pe care le strângea uneori deasupra gambei, pentru a le simţi fermitatea şi în acelaşi timp slăbiciunea.

— A, ah, ah, gemu ea, cu ochii ieşiţi din orbite, limpezi, înspăimântători, fără strălucire – ah, ah, ah, dar de data aceasta nu mai era un ţipăt, ci un horcăit. Da, aceleaşi tendoane tari, îşi dădu el seama, dezmeticit, ceva rotund la mijloc, şi înjur grăsime, în care se înfundau degete păroase. Strânse mult timp, până când ea nu mai avu nicio zvâcnire, A murit? Trăieşte încă? Puse pe faţa ei o pernă trasă din pat, îi puse o alta pe piept, şi se culcă din nou, neimaginându-şi ca ea să nu-şi revină.

Se auzi ceva lovind uşa, cu mare zgomot. Aşteptaţi... trebuie întâi să mă asigur că nu... Ar fi înspăimântător ca ea să-şi revină – cu unghiile ei, cu cuvintele ei, cu convulsiile ei, cu tot acel trecut pe care nu-l cunoştea, cu acest viitor... Slavă Domnului, de viitor nu poate fi vorba.

Tipărit la:

S.C. TIPOGRAFIA S.A. Slatina b-dul AI Cuza, nr. 143, Slatina – 0500 Olt, Telefon: 0249 – 435350; 413855; Fax: 0249438050 email: tipografiaxnet.ro; http://www.tipografia-slatina.ro

I-Ol60-17-e/, 6NeSI

guinţ uip ubui ibui gpo gjiuip pun

9JS9 stog sap 9A9 ţă9U9 r) – 9 iuibS ută os9 sm ţtuijiuiio bo gjnuunra bs Bssspb

jţnui as BAO – jgqjgg buijnubuioj înjsaob

„UBţd Un 9} §91JOOUI 19 B91UIUU UI 9} §9JOP ţă-90 B990 B [9§Unfb HU

uirQ – jbpţiău i gp soţunjonţ joanjnţ iupu9 j

Ţ9; SŞJP BZT391ŢUIISB O 9JBD 9 d BSBOXUŢ

BjU9; six9 o aids 9 j§9 fuiăj biubjbisisiojbu babjs

9UŞO 9 p XIBAOG 9UJBpBJAI O 1UOZŢIO 9DUO 3 p

nâaejs ui! n9 jojj un 9 d bd iuop B-l i§ sjbo să iBqjşq un no buojbsbo ejumu} BtgjbO Bjdnsb

9JBUJ IBIU BJOS O no B9JBJIJBAU ÎI§OJ IUOJ$_3$J

BUIB9J gp Biuodbi uj Btsna m^2 prixg: lui§Bd

BA9JBO UI 9 dBOUI 19 UIOIA B BiblUIjduiOO BUOJSJ